

СТАНОВИЩЕ КОНФЕСІЙ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

ПРАВОСЛАВ'Я

Оксана Прокоп'юк,

*кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник відділу історії Києво-Печерської лаври
та вивчення її мистецької спадщини Національного Києво-Печерського
історико-культурного заповідника*

РЕЄСТР ХРАМІВ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ (1780–1783 РР.): ДЖЕРЕЛА, РЕКОНСТРУКЦІЯ, ПОТЕНЦІАЛ

Представлено джерела та реконструкцію реєстру храмів Київської митрополії в 1780–1783 рр. Презентуються можливі напрями дослідження реєстру-реконструкції як джерела, перш за все, з історії Церкви в Україні.

Ключові слова: Київська митрополія XVIII ст., парафіяльні храми, посвяти, історія Церкви.

Для вирішення низки проблем з історії Церкви в Україні важливо знати найменування та місцезнаходження храмів, що функціонували в певний час і на певній території, зокрема, входили до складу Київської митрополії у XVIII ст. Проте незадовільний стан дослідження адміністративно-територіального устрою Київської митрополії не дозволяє назвати храми, які перебували в підпорядкуванні київського архієрея в означений період. У роботах І. Покровського, Ф. Титова, спеціально присвячених тематиці адміністративно-територіального устрою, а також у працях о. М. Шпачинського та І. Граєвського, в яких розглядаються окремі питання організації Київської митрополії у XVIII ст., та інших, менш знакових публікаціях, подається лише список протопопій¹. За відомостями, що надсилалися до Київської духовної консисторії, маємо змогу бачити загальну чисельність храмів у митрополії, їх кількість по кожній протопопії і в межах певного типу храмів, але не найменування чи місцезнаходження церков². Мета цієї статті – показати, на основі яких джерел і в який спосіб стало можливим реконструювати повний реєстр храмів Київської митрополії; представити структуру та хронологічні межі реєстру; продемонструвати, бодай пунктирно, його потенційні можливості як джерела; користуючись конференційним форматом, анонсувати майбутню публікацію реєстру храмів Київської митрополії (1780–1783).

Реконструкція реєстру храмів, які входили до складу Київської митрополії у XVIII ст., виявилася непростим завданням з кількох причин. По-перше, кордони

митрополії впродовж всього століття постійно варіювалися. Таким чином єдиного реєстру храмів для усього XVIII ст., в принципі, відтворити неможливо. Київські архієреї змушені були поступатися цілими протопопіями, а отже, втрачали парафії на користь сусідніх єпархій. Зокрема, у 1757 р. до Переяславсько-Бориспільської єпархії відійшли дві протопопії Крилівська і Новомиргородська³. Зі створенням 9 вересня 1775 р. нової Слоveno-Херсонської єпархії Київська митрополія втратила Полтавську, Кобеляцьку протопопії, Старокодацьке намісництво та частково церкви Решетилівської, Сорочинської, Миргородської протопопій (всього 173 церкви та 7 монастирів)⁴. Указом Св. Синоду від 13 жовтня 1777 р. до Переяславсько-Бориспільської єпархії відійшли 126 храмів в Миргородській, Сорочинській та частково Лубенській протопопіях, а також – Сорочинський Михайлівський монастир з церквами⁵. В 1782 р. на території українських земель, підпорядкованих владі Російської імперії, була проведена адміністративна реформа, наслідком якої стало створення трьох намісництв: Київського, Чернігівського і Новгород-Сіверського. Указом від 27 березня 1785 р. приписувалося створити в їхніх межах три окремі єпархії, як наслідок, постали Київська, Чернігівська і Новгород-Сіверська єпархії. Таким чином після реформування 1785 р. кордони Київської митрополії були повністю накладені на територіальні межі однойменного намісництва, а число храмів рекордно зменшилося до 635⁶. Загалом динаміка чисельності храмів Київської митрополії у XVIII ст. була наступною: середина 1720-х – середина 1730-х рр. – 987; 1737 р. – 1107; 1742 р. – 1070; 1743 р. – 1110; 1751 і 1752 рр. – 1130; 1756 р. – 1138; 1757 р. – 1150; 1759 р. – 1157; 1764 р. – 1174; 1767 р. – 1126; 1768 р. – 1141; 1769 р. – 1199; 1770 р. – 1248; 1772 р. – 1256; 1776 р. – 1250; 1780 р. – 968; 1781 р. – 969; 1785 р. – 635⁷. Як бачимо, парафіяльна мережа постійно змінювалася: розширювалася шляхом будівництва нових храмів та скорочувалася в результаті змін зовнішніх кордонів митрополії.

Інша суттєва проблема виходить з того, що в Київській митрополії не було традиції фіксувати інформацію про храми та їх стан, як це характерно, наприклад, для Уніатської Церкви⁸. Вимоги Св. Синоду чи світських установ надати інформацію з переліком храмів, як правило, ігнорувалися (що загалом характерно для усієї звітної інформації), а ті поодинокі відомості, що все-таки були створені, очевидно, не збереглися. Зокрема, нібито складеної на запит Малоросійської колегії від 13 травня 1765 р. відомості з переліком храмів для подальшого її використання з метою обнародування указів імператора віднайти не вдалося⁹. Таким чином, на сьогодні дослідникам не відомі спеціальні документи, які б містили список храмів Київської митрополії, якщо не за кожен рік, то хоча б в рубіжні для її кордонів періоди XVIII ст.

Зважаючи на означене, джерельна база, на основі якої стало можливим відтворити реєстр храмів, носить дещо специфічний характер. За відсутності прямих джерел, реєстр храмів Київської митрополії виявилося можливим реконструювати опосередковано, за відомостями про церковнослужителів, що збереглися серед іншої документації Київської духовної консисторії.

Укази Св. Синоду з вимогою подавати дані про церковнослужителів парафіяльних храмів, як зазначається у самих відомостях, виходили ще на початку століття: у 1722 р., надалі повторювалися, зокрема останній, що згадується, датується 1774 р. Незважаючи на такий ранній час запитів, маємо досить пізні відповіді з протопопії Київської митрополії. Найраніші розрізнені відомості зі списком церковнослужителів тієї чи іншої протопопії нам відомі за 70-ті роки XVIII ст.¹⁰ Практично повні підбірки відомостей про церковнослужителів Київської митрополії вдалося віднайти за три роки: 1780, 1781 і 1783 рр.¹¹ Відповідно вони й лягли в основу реконструкції як такі, що дають змогу відтворити повний узагальнений список храмів Київської митрополії за 1780–1783 рр. За жоден із трьох років підбірка відомостей не є абсолютно повною, кожна має незначні інформативні похибки. Але доповнюючи одна одну, вони дають змогу реконструювати повний реєстр парафіяльних храмів, що функціонували в цей період. Також важливим для узагальненої реконструкції є й те, що кількість парафій Київської митрополії, кордони її протопопій на ці три роки залишалися практично сталими. Не маючи джерельного підтвердження списком храмів за все століття, нам вдалося «впіймати» Київську митрополію в фокус джерел на дуже короткий час, а саме початку 80-х років. XVIII ст. Цей період надзвичайно доречний і показовий, оскільки дозволяє бачити Київську митрополію до її найбільшого урізання в 1785 році.

Відомості про церковнослужителів склалися у протопопіях митрополії на вимогу Київської духовної консисторії, яка відповідно виконувала зазначені вище укази Св. Синоду. Судячи вже з результату, оскільки трафарет нам невідомий, вища духовна влада вимагала вказати імена церковнослужителів, їх соціальне походження, вік та інше; різними були схеми укладання відомостей. Для нас важливе інше – інформація про церковнослужителів подавалися по кожній парафії протопопії. Таким чином, ми отримали можливість скласти реєстр храмів Київської митрополії з вказівкою посвяти, назви населеного пункту, в якому знаходився та назви протопопії, до якої належав кожен храм. За всі три роки відомості були надіслані з Верхньокиївської, Києво-Подільської, Борзнянської, Воронізької, Гадяцької, Івангородської, Ічнянської, Козелецької, Конотопської, Кролевецької, Лохвицької, Опішнянської, Пирятинської та Роменської протопопій. Окрім того, по цих протопопіях додатково маємо список парафій і за раніший час: Лохвицька – 1773, 1779 рр.; Пирятинська – 1773, 1778 рр.; Козелецька – 1776 р.; Борзнянська, Гадяцька, Ічнянська – 1779 р.¹² Проте Лубенська і Трипільська протопопії представлені лише списком за 1780 і 1781 рр., так само, як і Ніжинська протопопія, додатково відображена ще у відомості 1776 р.¹³ По Прилуцькій протопопії маємо інформацію за 1780 та 1783 рр. Лише 1783 р. і ранішою відомістю 1779 р. представлена Києво-Печерська протопопія, зважаючи на стабільне число храмів у цій протопопії, даних за один рік цілком достатньо¹⁴. У 1781 р. окремо від Опішнянської подано відомість з Зінківської протопопії, що свідчить про її виокремлення й подальше самостійне функціонування у складі 22 парафій. Єдина протопопія, відомостей про яку нема ні за 1780, ні за 1781 чи 1783 рр. – Глухівська. Проте незмінність числа парафій на

кінець 70-х – початок 80-х років у цій адміністративно-територіальній одиниці дає змогу скористатися відомістю про церковнослужителів, надісланою у 1778 р.¹⁵ Таким чином, маємо дані про кожну з 21 протопопії, які входили до складу Київської митрополії на початку 80-х років XVIII століття.

Наскільки повною є інформація з кожної протопопії, можемо свідчити, порівнявши дані реконструйованого реєстру з числом храмів у протопопіях, відомим за загальними відомостями. Таке накладення даних різних джерел свідчить про повноту списків парафій в усіх протопопіях. Трапляються випадки, коли окремі парафії не вказані в тій чи іншій відомості, ми схильні пояснювати подібне ремонтом церкви, її поганим станом чи неухважністю писця. Слідуючи принципу найбільш повного списку храмів, до реєстру увійшли всі церкви, що згадуються в відомостях за три роки. Таким чином в окремих протопопіях, де відбувалися певні незначні зміни в парафіяльній мережі, наприклад, Прилуцька, Пирятинська, Кролевецька, Воронізька, Гадяцька, в результаті цієї збірності, до списку потрапило більше храмів, ніж було кожного з конкретних років окремо. Відповідно це відбилося і на загальному числі вказаних у реєстрі-реконструкції храмів, що більше за загальну кількість храмів в окремі роки. До реєстру-реконструкції увійшло 976 храмів, тоді як у 1780 р. налічувалося 968, а у 1781 р. – 969 храмів.

Шляхом опрацювання відомостей про церковнослужителів стало можливим з'ясувати посвята храмів та населені пункти, в яких вони знаходилися. Більш точна ідентифікація населених пунктів проведена шляхом накладення реєстру-реконструкції на адміністративно-територіальну структуру Гетьманщини¹⁶. Така прив'язка є цілком коректною, незважаючи на те, що Гетьманщина, як державне утворення, була ліквідована у 1764 році. По-перше, адміністративна реформа проведена лише у 80-х роках XVIII ст. По-друге, адміністративно-територіальний устрій Київської митрополії XVIII ст. орієнтувався на полково-сотенний устрій Гетьманщини, державної структури, актуальної на той час для Київської митрополії. На це вказується не лише опосередковано, а й безпосередньо керівниками протопопій, намісництв; підтверджують цей факт і реальні кордони протопопій і намісництв та співпадання центрів світських і церковних адміністративно-територіальних одиниць. Загалом, маємо відмітити практику Церкви щодо використання державних адміністративно-територіальних структур та моделей для своїх потреб і неохильність творити автономні системи у цій сфері¹⁷.

Таким чином нам вдалося реконструювати реєстр храмів Київської митрополії 1780–1783 рр., який включає повний перелік церков (окрім храмів у чоловічих монастирях), що діяли в митрополії на цей час, поданий за назвами протопопій, до яких вони входили. Всередині протопопії за алфавітом поданий перелік храмів, кожен запис вміщує наступну інформацію: посвята, населений пункт, його локалізація за сотнею і полком. Наразі, для наочності, представимо реєстр храмів Києво-Печерської протопопії, внутрішня структура якого є типовою і складає частину загального реєстру-реконструкції.

Реєстр храмів Києво-Печерської протопопії

Вознесенська церква, Києво-Печерськ;
Володимирська церква, Києво-Печерськ;
Воскресенська церква, Києво-Печерськ;
Преображенська церква, Києво-Печерськ;
Феодосіївська церква, Києво-Печерськ;
Вознесенська церква, Дудорків, село, Бориспільська сотня, Київський полк;
Воскресенська церква, Тарасовичі, село, Остерська сотня, Київський полк;
Георгіївська церква, Романівка, село, Київська сотня, Київський полк;
Георгіївська церква, Вишеньки, село, Воронківська сотня, Переяславський полк;
Іллінська церква, Сваром'я, село, Остерська сотня, Київський полк;
Миколаївська церква, Васильків, містечко, Київська сотня, Київський полк;
Покровська церква, Васильків, містечко, Київська сотня, Київський полк;
Преподобних отців Антонія і Феодосія Печерських церква, Васильків, містечко, Київська сотня, Київський полк;
Миколаївська церква, Гнідин, село, Воронківська сотня, Переяславський полк;
Миколаївська церква, Рожівка, село, Гоголівська сотня, Київський полк;
Михайлівська церква, Красилівка, село, Гоголівська сотня, Київський полк / Остерська сотня, Київський полк¹⁸;
Параскевська церква, Богданівка, село, Гоголівська сотня, Київський полк;
Петропавлівська церква, Бровари, містечко, Київська сотня, Київський полк;
Свято-Троїцька церква, Бровари, містечко, Київська сотня, Київський полк;
Покровська церква, Требухів, село, Бориспільська сотня, Київський полк;
Покровська церква, Димерка, село, Гоголівська сотня, Київський полк / Козелецька сотня, Київський полк¹⁹;
Покровська церква, Пухівка, село, Гоголівська сотня, Київський полк;
Різдва Богородиці церква, Нові Безрадічі (Старі Безрадічі)²⁰, село, Київська сотня, Київський полк;
Різдва Богородиці церква, Новосілки, село, Гоголівська сотня, Київський полк / Остерська сотня, Київський полк²¹;
Різдва Іоанна Предтечі церква, Звіринець, слобідка, Київська сотня, Київський полк;
Святих жон-мироносиць церква, Бодаївка, село, Київська сотня, Київський полк;
Святих рівноапостольних царів Костянтина і Єлени церква, Хотів, село, Київська сотня, Київський полк;
Святого апостола і євангеліста Іоанна Богослова церква, Осокорки, село, Остерська сотня, Київський полк;
Свято-Троїцька церква, Троєщина, село, Гоголівська сотня, Київський полк;
Трьохсвятительська церква, Слобідка Кухмістерська, село, Київська сотня, Київський полк;
Хрестовоздвиженська церква, Пирогове, село, Київська сотня, Київський полк.

Територіальна репрезентативність реєстру не викликає сумнівів, добре аргументована, тоді як хронологічна – потребує застережень. Невирішеними залишаються питання про час будівництва того чи іншого храму, освячення його головного престолу. Визначити, які саме храми постали у XVIII ст., а тим більше, встановити дату заснування кожного, що діяв у цей час, наразі не можливо. Взагалі, пошук відповіді на це, надзвичайно важливе, питання потребує клопіткої евристичної роботи. Оскільки джерел, в яких відклалися б дані про усі церкви, немає, необхідно відшукувати одиничні свідчення в описах стану храмів, що надсилалися до кафедри з протопопій. Не завжди в архівних документах, а тим більше у виданнях, які вміщують історію того чи іншого храму, йдеться про перше закладення церкви, частіше – про чергову перебудову, під час якої посвята не обиралася, а лише переносилася. Так, у відомій дослідникам роботі Л. Похилевича, про переважну більшість храмів, які нас цікавлять, автор вказує, що вони побудовані у XVIII ст., насправді ж існували раніше й лише перебудувалися в цей час²². Також не зовсім вірним було б сподіватися на знання своєї історії парафіяльними храмами і відповідно її коректне відображення в джерелах.

Не зважаючи на вказані складнощі, одним із завдань на майбутнє має стати доповнення реєстру-реконструкції інформацією про час закладення храмів, а отже, – обрання посвяти. Поки лише наголосимо: серед храмів Київської митрополії, що функціонували у 1780–1783 рр., є як такі, що постали у киево-руський час, в наступні століття, а також збудовані і освячені в другій половині XVIII століття.

Наразі нам вдалося реконструювати максимально повний і репрезентативний, незважаючи на його опосередковане походження, реєстр храмів Київської митрополії. Реєстр вміщує найменування усіх храмів Київської митрополії, за виключенням монастирських, що діяли у 1780–1783 рр. Укладений з урахуванням належності парафії до тієї чи іншої протопопії, він одразу суттєво розширює знання про адміністративно-територіальний устрій Київської митрополії у XVIII ст. А прив'язка реєстру до адміністративно-територіального устрою Гетьманщини створює умови для картографування території Київської митрополії, що до цього часу не зроблено. Крім того, реконструйований реєстр є добрим джерелом для аналізу посвят парафіяльних храмів Київської митрополії. На підставі реконструйованого реєстру, можемо бачити пріоритети, особливості, загальні тенденції в посвятах парафіяльних храмів Київської митрополії, що склалися на кінець XVIII ст. і будуть статистично підтверджені. Цікавими можуть стати мікроісторичні дослідження історії храмів. Адже досі дискусійним залишається питання, кому ж належало право обирати посвяти головного й бічних престолів: фундаторам храмів та вищому духовенству чи парафіяльній громаді. А отже, релігійність якої частини суспільства, еліти чи основної маси людності, насамперед, відображена в посвятах храмів. Здебільшого реконструювати історію будівництва парафіяльних храмів, а отже, обрання посвяти, її мотивів, чинників, ініціаторів є справою проблематичною і практично неможливою. Лише на конкретних прикладах стане можливим

отримати відповіді, наприклад, щодо ініціаторів, мотивів та причин вибору тієї чи іншої посвяти. Особливо перспективним є вивчення та проведення порівняльного аналізу репертуару посвят храмів у межах єпархії, протопопії на різних часових зрізах. Бажаним є складання повної карти посвят храмів на українських землях, що уможливило б побачити як еволюцію вподобань соціуму в небесних покровителях, так і регіональну специфіку. Дані реєстру-реконструкції є важливим історичним джерелом, насамперед, для вивчення проблем поширення культів, святості та релігійної свідомості соціуму, що все більше привертає увагу дослідників. Перелік питань до реєстру-реконструкції може бути розширений в різних напрямках культурної та соціальної історії, демографії, історії Церкви. Сподіваємося, що публікація реконструйованого реєстру храмів Київської митрополії 1780–1783 рр., запланована на найближчий час, стане доброю базою і дасть поштовх до подальших досліджень.

- 1 Покровский И. М. Русские епархии в XVI–XIX вв., их открытие, состав и пределы. Опыт церковно-исторического, статистического и географического исследования. – Казань, 1913. – Т. 2. – С. 614–704; Титов Ф. И. Русская православная Церковь в Польско-Литовском государстве в XVII–XVIII вв. – К., 1905. – Т. 1: Западная Русь в борьбе за веру и народность в XVII–XVIII вв. Первая половина тома (1654–1725 гг.). – X, 396 с.; Т. 2: Киевская митрополия-епархия в XVII–XVIII вв. (1684–1797 гг.). Первая половина тома. – IV, 483 с.; К., 1916. – Т. 3: Заграничные монастыри Киевской епархии в XVII–XVIII вв. – 172 с.; Шпачинский Н.А., свящ. Киевский митрополит Арсений Могилянский и состояние Киевской митрополии в его правление (1757–1770). – К., 1907. – С. 95–101; Граевский И. С. Киевский митрополит Тимофей Щербацкий. – К., 1912. – С. 70–79.
- 2 Прокоп'юк О.Б. Динаміка чисельності храмів Київської митрополії у XVIII ст. в світлі їх типологізації // Церква – наука – суспільство: питання взаємодії. Матеріали Восьмої Міжнародної наукової конференції (26–28 травня 2010 р.). – К., 2010. – С. 8–10.
- 3 Пархоменко В. Очерк истории Переяславско-Бориспольской епархии (1733–1785 гг.) в связи с общим ходом малороссийской жизни того времени. – Полтава, 1908. С. 17–18; Граевский И. С. Киевский митрополит Тимофей Щербацкий. – К., 1912. – С. 71–75.
- 4 Полное собрание законов Российской империи, с 1649 года (далее – ПСЗ). – СПб., 1830. – Т. 20. – № 14366. – С. 465; Центральный державный историчний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). – Ф. 127. – Оп. 1020. – Спр. 4566. – Арк. 53–55зв.
- 5 Российский государственный исторический архив. – Ф. 796. – Оп. 57. – Д. 452. – Л. 2–4 об., 11–11 об., 18–19 об., 22–22 об., 32–32 об.; ЦДІАК України. – Ф. 127. – Оп. 1024. – Спр. 2428. – Арк. 157; Пархоменко В. Очерк истории Переяславско-Бориспольской епархии... – С. 18–19.
- 6 ПСЗ. – СПб., 1830. – Т. 22. – № 16174. – С. 329–330; Григорович Н. Обзор учреждения в России архиерейских православных кафедр и способов содержания их, со времени введения штатов по духовному ведомству (1764 – 1866 гг.). Историческая записка. – СПб., 1866. – С. 12–13.
- 7 Покровский И. М. Русские епархии в XVI–XIX вв. ... – С. 638–639, 690; Шпачинский Н., свящ. Киевский митрополит Арсений Могилянский... – С. 99–102; Историческое известие о всех соборных, монастырских, ружных, приходских и домовых церквях, находящихся в столичных городах Москве и С.-Петербурге, с показанием времени построения их и того, когда бывают в них храмовые праздники, собранное из достоверных источников. – М., 1848. – С. 32–33; ЦДІАК України. – Ф. 127. – Оп. 1020. –

- Спр. 3952. – Арк. 1; спр. 4275. – Арк. 27; спр. 4852. – Арк. 1–181; спр. 5157. – Арк. 2зв.–132; спр. 4066. – Арк. 1–153; спр. 2839. – Арк. 1.
- 8 Див.: Сकोчиляс І. Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII–XVIII століть: Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т. 2: Протоколи генеральних візитацій. – Львів, 2004; його ж. Від Регіона з Приюма до Феофана Прокоповича (з генези візитаційних інструкцій у християнській Церкві X–XVIII столітті // До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – К., Львів, 2004. – Т. 2. – С. 41–62.
- 9 ЦДІАК України. – Ф. 127. – Оп. 1024. – Спр. 1521. – Арк. 2–2зв.
- 10 Там само. – Оп. 1020. – Спр. 4201. – Арк. 5–32; спр. 4274. – Арк. 3–9зв.; спр. 4683. – Арк. 46зв.–103зв.; оп. 1024. – Спр. 2367. – Арк. 11–14зв., 18–24; оп. 1076. – Спр. 148. – Арк. 1–8.
- 11 Там само. – Оп. 1020. – Спр. 4852. – Арк. 1–181; спр. 5157. – Арк. 2зв.–132; спр. 5418. – Арк. 1–172.
- 12 Там само. – Спр. 4274. – Арк. 3–5зв.; спр. 4683. – Арк. 46зв.–103зв.; оп. 1024. – Спр. 2367. – Арк. 11–14зв.
- 13 Там само. – Оп. 1024. – Спр. 2367. – Арк. 18–24.
- 14 Там само. – Оп. 1020. – Спр. 4872. – Арк. 3зв.–9зв.
- 15 Там само. – Спр. 4683. – Арк. 50–56.
- 16 Тип населеного пункту, його локалізація за сотнею та полком визначалися на підставі: Генеральний опис Лівобережної України 1765–1769 рр. Показчик населених пунктів. – К., 1959. – 185 с.; Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної України 50-х рр. XVIII ст.: каталог населених пунктів (за архівними матеріалами податкових реєстрів) / Упоряд. Т. Н. Цимбал. – К., 1990. – 217 с.; Описи Київського намісництва 70–80-х років XVIII ст.: Описово-статистичні джерела / Упоряд. Г. В. Болотова та ін. – К., 1989. – 392 с.
- 17 Кирилл (Говорун), архимандрит. Несколько замечаний по поводу структуры Поместных Православных Церквей // Труды Київської Духовної Академії. – К., 2009. – № 10. – С. 275–283.
- 18 Села з назвою «Красилівка» у Київському полку були у двох сотнях, в Гоголівській та Остерській, яке з них належало до Києво-Печерської протопопії, потребує додаткового з'ясування.
- 19 Села з назвою «Димерка» у Київському полку були у двох сотнях, в Гоголівській та Козелецькій, яке з них належало до Києво-Печерської протопопії, потребує додаткового з'ясування.
- 20 Відомості подають назву населеного пункту спрощено – «Безрадичі».
- 21 Села з назвою «Новосілки» у Київському полку були у двох сотнях, в Гоголівській та Остерській, яке з них належало до Києво-Печерської протопопії, потребує додаткового з'ясування.
- 22 Похилевич Л. И. Сказания о населенных местностях Киевской губернии. – Біла Церква, 2007. (Перевидання).

SUMMARY

Oksana Prokopyuk

THE KYIVAN METROPOLIS CHURCHES REGISTER (1780–1783):

SOURCES, RECONSTRUCTION, POTENTIAL

In the article the author submits sources and reconstruction of the Kyivan Metropolis Churches in 1780–1783. They present possible directions of the register-reconstruction research, first of all, as the sources of the Church history in Ukraine.

Key words: the Kyivan Metropolis of 18th cent., the parish churches, consecrations, the church history.